

Pravo na žalbu u novom Zakonu o kaznenom postupku

Bubalović, Tadija; Drenški Lasan, Višnja

Source / Izvornik: Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2011, 18, 579 - 602

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:712627>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-01**

PRAVNI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Dr. sc. Tadija Bubalović*
Višnja Drenški Lasan, dipl. iur.**

PRAVO NA ŽALBU U NOVOM ZAKONU O KAZNENOM POSTUPKU

Autori u radu, nakon uvodnog određenja pojma pravnih lijekova, prikazuju pravo na žalbu u novom Zakonu o kaznenom postupku. U radu se posebice govori o ovlaštenicima toga prava, pravu pobijanja sudskih odluka po pojedinim žalbenim osnovama te načinu njihova ispitivanja. Ovi se izvodi u najvećoj mjeri odnose na pravo pobijanja prvostupanjske presude, a manjim dijelom na pobijanje drugostupanjske presude, rješenja te kaznenog naloga. Djelomice je upozoreno i na praksu visokih domaćih i međunarodnih sudova. Kritički osvrt dan je samo za pojedina zakonska rješenja. Zaključno, autori pokazuju da je postojeći sustav pravnih lijekova u hrvatskom kaznenom postupovnom pravu primjeren i djelotvoran sustav dodatne zaštite građanskih prava i sloboda u kaznenom postupku te da je sukladan ustavnim i međunarodnim načelima u tom području.

1. OPĆENITO O PRAVNIM LIJEKOVIMA

1.1. Pojam pravnih lijekova

1. Pravni lijekovi (engl. *legal remedies*, njem. *Rechtsmittel*)¹ zakonom su uređene radnje stranaka i drugih ovlaštenih subjekata u kaznenom postupku kojima pobijaju nepravilnu i nezakonitu sudsku odluku i istodobno zahtijevaju da viši sud u propisanom postupku ispravi postojeće nepravilnosti i ne-

* Dr. sc. Tadija Bubalović, docent na Katedri kaznenog postupovnog prava Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci

** Višnja Drenški Lasan, dipl. iur., odvjetnica iz Zagreba

¹ O općoj problematici pravnih lijekova opširnije vidjeti: *Bayer, V.*, Problematika pravnih lijekova protiv prvostupanjskih kaznenih presuda u kontekstu suvremene reforme kaznenog procesnog prava, Zagreb, Rad JAZU, Razred za društvene znanosti, knj. XXI., 1982. (u nastavku: *Bayer, V.*, Problematika, 1982.); *Grubiša, M.*, Krivični postupak - postupak o pravnim lijekovima, Informator, Zagreb, 1987., str. 7-176 (u nastavku: *Grubiša, M.*, KP PoPL, 1987.); *Bubalović, T.*, Pravo na žalbu u kaznenom postupku, Sarajevo, 2006., str. 7-212 (u nastavku: *Bubalović, T.*, Pravo na žalbu, 2006.).

zakonitosti tako što će pobijanu odluku ukinuti ili preinačiti novom odlukom.² Opravdanje uporabe redovitih pravnih lijekova sastoji se u davanju mogućnosti strankama i drugim ovlaštenim osobama da pred višim sudom traže ispravak pogrešne sudske odluke donošenjem pravilnije i zakonitije odluke, koja bi istodobno bila i povoljnija za žalitelja.³ Popravljanjem pogrešne sudske odluke, odnosno uklanjanjem pogrešaka u postupanju i odlučivanju sudbenih tijela u kaznenom postupku, strankama se vraća jednakost šansi na uspjeh, što je glavni čimbenik legitimacije sudskih odluka.⁴ Najznačajniji cilj, a time i glavna funkcija redovitih pravnih lijekova, jest dakle ishođenje pravilne odluke ispravljanjem pogrešaka u prvostupanjskoj odluci. Njihovom se uporabom zaštićuju temeljna prava i slobode čovjeka i građanina, ali i najviše društvene vrijednosti.

2. Pravo na pravni lijek ustavno je pravo čovjeka i građanina jer ga propisuje i jamči Ustav Republike Hrvatske (čl. 18. st. 1. i 24. st. 3.),⁵ čije su odrednice detaljno razrađene u Zakonu o kaznenom postupku (čl. 463.-519.).⁶ Pravo na pravni lijek jest i univerzalno pravo jer su njegovi izvori u međunarodnim i regionalnim ugovorima. Tako, pravo na djelotvoran pravni lijek proizlazi iz odredbe čl. 8. Opće deklaracije o pravima čovjeka,⁷ čl. 5. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (MPGPP),⁸ čl. 13. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP)⁹ te posebice čl. 2. st. 1. Protokola 7 uz EKLJP. Iz navedenih odredaba proizlazi da je pravo na prav-

² Tako: *Bubalović, T.*, Pravo na žalbu, 2006., str. 12. Slične definicije daju i: *Pavišić, B.*, Kazneno postupovno pravo, 3. izd., Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2010., str. 372 (u nastavku: *Pavišić, B.*, KPP, 2010.); *Krapac, D.*, Zakon o kaznenom postupku - i drugi izvori hrvatskog kaznenog postupovnog prava, 7. izd., Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 550 (u nastavku: *Krapac, D.*, ZKP, 2008.); *Platzgummer, W.*, Grundzüge des österreichisches Strafverfahrens, 8. Aufl., Wien, 1997., str. 182.

³ *Vasiljević, T.*, Sistem krivičnog procesnog prava SFRJ, III. izd., Beograd, Savremena administracija, 1981., str. 555 (u nastavku: *Vasiljević, T.*, Sistem, 1981.).

⁴ *Becker, M./Kinzig, J.*, Rechtsmittel im Strafrecht, Band I. i II., Freiburg, Max-Planck-Inst. für Ausländisches und Internat., 2000., str. 556 (u nastavku: *Becker, M./Kinzig, J.*, Rechtsmittel, 2000.).

⁵ Ustav Republike Hrvatske - pročišćeni tekst; Narodne novine, 56/1990, 135/1997, 113/2000, 28/2001, 76/2010.

⁶ Zakon o kaznenom postupku; Narodne novine, 152/2008, 76/2009, 80/2011. U nastavku rada brojevi članaka, stavaka i točaka bez navođenja pripadnosti određenom aktu odnose se na ovaj Zakon.

⁷ Opću deklaraciju o pravima čovjeka prihvatila je i proglasila Opća skupština UN-a Rezolucijom 219 A (III) 10. XII. 1948.

⁸ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i uz njega Fakultativni protokol usvojila je Opća skupština UN 16. XII. 1966., a stupio je na snagu 23. III. 1976.; Narodne novine - Međunarodni ugovori, 12/1993, 4/2005, 6/2005, 12/2005.

⁹ Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda usvojilo je Vijeće Europe 4. XI. 1950. u Rimu, a stupila je na snagu 3. IX. 1953.; Narodne novine - Međunarodni ugovori, 8/1997, 6/1999, 8/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010.

ni lijek, npr. okrivljenikovo pravo na žalbu u kaznenom postupku,¹⁰ istodobno njegovo ustavno, zakonsko, ali i temeljno ljudsko pravo.¹¹

1.2. Ustavnopravno jamstvo prava na pravni lijek

1. Pravo na pravni lijek ustavno je pravo građanina. Ustav Republike Hrvatske u čl. 18. st. 1. izriječno navodi: "Jamči se pravo na žalbu protiv pojedinačnih pravnih akata donesenih u postupku prvog stupnja pred sudom ili drugim ovlaštenim tijelom." I neki drugi članci Ustava također impliciraju zaštitu toga prava, kao npr. čl. 19. st. 2., čl. 24. st. 3., čl. 25. st. 2. Time je i u hrvatskom pravnom sustavu provedena tzv. konstitucionalizacija prava na žalbu (poustavljenje prava na žalbu),¹² prema kojoj je to pravo postalo neizostavna sastavnica zaštite temeljnih prava i sloboda čovjeka i građanina.¹³ Ustavni sud u više je svojih odluka potvrdio veliko ustavnopravno značenje prava na pravni lijek, određujući ga kao temeljno jamstvo ostvarenja prava i sloboda u svim postupcima u kojima se odlučuje o tim pravima i slobodama. Tako, Ustavni je sud u svojoj odluci U-III-1927/2006 od 21. II. 2008. zauzeo stajalište da je pitanje "osiguranja djelotvornog pravnog lijeka jedno od temeljnih procesnih jamstava u svim pravnim postupcima, koje je zbog svog iznimnog značenja zajamčeno Ustavom kao temeljno ljudsko pravo."¹⁴ Zbog te važnosti i sam Ustavni sud pruža stvarnu, a ne formalnu ustavnosudsku zaštitu.¹⁵ Prema stajalištu tog suda izraženom u odluci U-III-4532/2007 od 12. XI. 2009., ustavno pravo na žalbu "ne iscrpljuje se u strogo formalnom smislu u (ne)mogućnosti njezina izjavljivanja, već podrazumijeva ostvarivanje učinkovite pravne zaštite putem žalbe."¹⁶

¹⁰ O tome pravu detaljnije vidjeti: *Bubalović, T.*, Pravo na žalbu, 2006., str. 84-212.

¹¹ Usp. *Krapac, D.*, Osnovna prava čovjeka i građanina i načela krivičnog postupka, Zbornik PFZ, Zagreb, br. 5-6 (Supplement), 1989., str. 838 (u nastavku: *Krapac, D.*, Osnovna prava čovjeka i građanina, 1989.); *Bubalović, T.*, Pravo na žalbu, 2006., str. 84 i sl.; *Buregenhal, T./Shelton, T./Stewart, D. P.*, Međunarodna ljudska prava, II. hrv. izd., Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci (ur. *Matulović, M.*), Rijeka, 2011.

¹² Načelno rečeno, konstitucionalizacija u pravu sastoji se od "usklađivanja pravnih normi neke pravne grane s ustavom kao temeljnim i najvišim pravnim aktom". O konstitucionalizaciji kaznenog prava općenito detaljnije vidjeti: *Krapac, D.*, Konstitucionalizacija kaznenog procesnog prava u Republici Hrvatskoj, u: Dvadeseta obljetnica Ustava Republike Hrvatske (ur. *Bačić, A.*), HAZU, Zagreb, 2011., str. 169-212.

¹³ Tako, *Triva, S./Belajec, B./Dika, M.*, Građansko parnično procesno pravo, Zagreb, Narodne novine, 1986., str. 540 (u nastavku: *Triva, S./Belajec, B./Dika, M.*, GPPP, 1986.).

¹⁴ U tom je smislu značajna i odluka Ustavnog suda U-III-66/95 od 4. XII. 1996.

¹⁵ Odluka Ustavnog suda U-III- 2808/2007 od 13. II. 2008.

¹⁶ Odluka Ustavnog suda U-III-4532/2007 od 12. XI. 2009.

2. U zaštiti ustavnog prava na djelotvoran pravni lijek ključno mjesto pripada Ustavnom sudu Republike Hrvatske. Temeljna je zadaća Ustavnog suda zaštita ustavnopravnog poretka i ustavnih prava građana. Ustavni zakon o Ustavnom sudu RH¹⁷ u čl. 62.-80. predviđa ustavnu tužbu kao pravno sredstvo zaštite temeljnih ljudskih prava, pa tako i prava na pravni lijek. Ustavna je tužba “jamstvo subjektivnog, javnog procesnog ustavnog prava”¹⁸ ali i “specifično pravno sredstvo objektivnog ustavnog prava”.¹⁹ U odluci U-III-3527/2008 od 25. XI. 2010. navedeno je da ustavna tužba nije redoviti ili izvanredni pravni lijek u sustavu domaćih pravnih lijekova, nego posebno ustavnopravno sredstvo zaštite ustavnih prava u pojedinačnim slučajevima.²⁰ Ustavni sud je u više svojih odluka odlučivao o kršenju ustavnog prava na pravni lijek, prvenstveno prava na žalbu u kaznenom postupku. Prema stajalištima tog suda, povreda ustavnog prava na djelotvoran pravni lijek u kaznenom postupku može se počiniti: formalnopravnim onemogućavanjem prava na žalbu (odluka U-III-1733/2000. od 24. XI. 2004.), nezakonitim odbačajem žalbe (odluka U-III-2808/2007. od 13. II. 2008.), nepostojanjem pravilnoga i potpunog obrazloženja sudske odluke (odluka U-III-120/2009 od 5. II. 2009.), nenavođenjem pravnog propisa u odluci (odluka U-III-3678/2005 od 20. XI. 2006.), ukidanjem suspenzivnog učinka žalbe (odluka U-I-892/94 od 11. XI. 1994.), ali i na druge načine.

1.3. Međunarodnopravno jamstvo prava na pravni lijek

1. Pravo na pravni lijek temeljno je pravo čovjeka i građanina,²¹ zajamčeno u više međunarodnih dokumenata, prvenstveno u Općoj deklaraciji o pravima čovjeka (1948.), Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (1950.) i u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima

¹⁷ Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske - pročišćeni tekst, Narodne novine, 99/1999, 29/2002, 49/2002.

¹⁸ Rodin, M., Temeljna prava i dopuštenost ustavne tužbe, u: Ustavni sud i zaštita ljudskih prava, Informator, Zagreb, 2000., bilj. 5 na str. 204 (u nastavku: Rodin, M., Temeljna prava i dopuštenost ustavne tužbe, 2000.).

¹⁹ Prema: Stern, K., Das Staatsrecht der Bundesrepublik Deutschland, C.H. Beck Verlag, Munchen, 1994., Band III/2, 1291.

²⁰ Prema podacima objavljenim u intervjuu s Omejec, J., predsjednicom Ustavnog suda RH, u listu Informator broj 5867 od 29. svibnja 2010., str. 1, Ustavni je sud od 1990. do 1. svibnja 2010. godine zaprimio ukupno 53.035 predmeta, ne računajući 110.590 prijedloga za ocjenu ustavnosti Zakona o posebnom porezu, od čega 77,65% čine ustavne tužbe, točnije 41.184.

²¹ O tome: Krapac, D., Osnovna prava čovjeka i građanina, 1989., str. 838; Pavišić, B., Kazneno pravo Vijeća Europe - izvori, komentari, praksa, Zagreb, Golden marketing - Tehnička knjiga, 2006., str. 82 (u nastavku: Pavišić, B., KPVE, 2006.); Matulović, M., Suvremene teorije ljudskih prava, u: Ljudska prava, Zbornik tekstova iz suvremenih teorija ljudskih prava, 2. izd., Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1992.

(1966.). Sva tri navedena međunarodna dokumenta prepoznaju pravo na pravni lijek kao temeljno ljudsko pravo.²²

a) Opća deklaracija o pravima čovjeka, pored drugih zajamčenih prava, u članku 8. propisuje da svatko ima pravo na djelotvorna pravna sredstva, putem nadležnih nacionalnih sudova, zbog djela kojima se krše osnovna prava koja su mu podijeljena u ustavu ili zakonu. Ovom se odredbom svakom građaninu daje međunarodnopravno jamstvo zaštite njegovih osnovnih prava, propisanih zakonom i ustavom, koju može ostvariti uporabom djelotvornih pravnih sredstava pred domaćim sudbenim tijelima.

b) Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP) osnovni je i najvažniji dokument međunarodnog prava o ljudskim pravima.²³ EKLJP u čl. 13. te u čl. 2. Protokola 7 eksplicitno propisuje i razrađuje pravo na pravo na pravni lijek, posebice pravo na žalbu u kaznenom postupku, a neizravno i u članku 6. st. 1. EKLJP. Konvencija u članku 13. izriječno propisuje da svatko čija su prava i slobode, priznate u EKLJP, povrijeđeni ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom. Navedena odredba članka EKLJP predviđa pravo na učinkovito pravno sredstvo u slučajevima povreda konvencijskih prava i sloboda pred domaćim državnim tijelima.²⁴ ESLJP je u dva talijanska slučaja *Calogero Diana I/25* i *Domenichini I/26* utvrdio povredu članka 13. EKLJP.²⁷ S obzirom na pritvor posebno je važna odluka ESLJP u predmetu *Peša protiv Hrvatske* od 8. travnja 2010. Tom je presudom utvrđena povreda ustavnog prava iz čl. 5. st. 4. u vezi s čl. 13. EKLJP. Temeljem stajališta iz te presude Ustavni je sud izmijenio način rada te je ustanovio vijeća za promptno rješavanje ustavnih tužbi vezanih za pritvor. Odredba čl. 13. EKLJP izriječno se ne odnosi na pravo pobijanja kaznenih osuda i odluka o kazni. To je pravo izvorno zajamčeno čl. 2. st. 1. Protokola 7, koji predviđa pravo svakoga tko je odlukom suda osuđen zbog kaznenog djela da zahtijeva da viši sud ispita osudu ili kaznu, sukladno zakonu.²⁸ O načinu tumačenja i primjene prava na žalbu iz čl. 2. st. 2. Protokola 7 ESLJP je u presudi *Gurepka protiv Ukrajine* od 6. IX. 2005. naveo: "Sud podsjeća da države ugovornice imaju široku slobodu procjene prilikom određivanja na koji

²² O tome: *Bubalović, T.*, Pravo na žalbu u kaznenom postupku kao osnovno ljudsko pravo - pravnoteorijski, ustavnopravni i međunarodnopravni aspekt, *Pravni savjetnik*, 1-2/2005.

²³ O tome: *Buregenhal, T./Shelton, D./Stewart, D. P.*, Međunarodna ljudska prava, 2011., str. 138.

²⁴ *Frowein, J./Peukert, W.*, EMRK-Kommentar, 1996., str. 426-433; *P. van Dijk/G.J.H. van Hoof*, Teorija i praksa EKLJP, 2001., str. 656-670.

²⁵ Odluka ESLJP 56/1995 562/648 od 15. XI. 1996.

²⁶ Odluka ESLJP 101/1995/607/695 od 15. XI. 1996.

²⁷ O tome vidjeti: *Ambos, K./Ruegenberg, G.*, Novija praksa međunarodnih sudova, str. 978.

²⁸ O tome: *P. van Dijk/G.J.H. van Hoof*, Teorija i praksa EKLJP, 2001., str. 646.

će način izvršiti svoju obvezu na temelju čl. 2. Protokola 7. uz Konvenciju. ... Svako ograničenje prava na žalbu koje sadržava domaće zakonodavstvo mora, analogno s pravom na pristup sudu koje je sadržano u čl. 6. st. 1. Konvencije, imati legitimni cilj i ne smije narušavati samu bit prava.” Pravo na djelotvoran pravni lijek proistječe iz prava na pravični postupak pred kaznenim sudom (*right to a fair trial* - čl. 6. st. 1. EKLJP).²⁹ Takvo stajalište zauzeo je ESLJP u svojoj odluci u predmetu *Delcourt protiv Belgije*, izrekavši da je pravo na pravni lijek bitna sastavnica načela pravičnog postupka iz čl. 6. EKLJP. Pitanje primjene prava na pravični postupak nije nužno isto u žalbenom postupku kao i u postupku pred sudom prvog stupnja. U predmetu *Monnell and Morris v. United Kingdom*³⁰ ESLJP je ponovo istaknuo da način primjene čl. 6. u žalbenom postupku ovisi o posebnim značajkama tog postupka koje su propisane domaćim zakonima, prvenstveno u pogledu posebne uloge i cilja koje ostvaruju žalbeni sudovi. Prije utvrđenja pravilne (zadovoljavajuće) primjene uvjeta iz čl. 6., ESLJP je izrekao mišljenje da je potrebno razmotriti: (a) značenje žalbenog postupka u kontekstu kaznenih postupaka kao cjeline, (b) opseg ovlasti žalbenog suda te (c) način na koji su interesi žalitelja prikazani i zaštićeni u praksi.³¹ Iz navedenog se zaključuje da primjenu (jamstvo) odredbe čl. 6. EKLJP treba prilagoditi posebnostima žalbenog postupka, posebice onda kada se žalba podnosi zbog povrede zakona.

c) Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (MPGPP) u čl. 14. st. 5. propisuje da svaka osoba proglašena krivom za kazneno djelo ima pravo zatražiti da viši sud ispita izreku o krivnji i osudu na kaznu, sukladno zakonu. Fakultativnim protokolom uz MPGPP iz 1976. priznato je pravo na individualnu tužbu Odboru UN za prava čovjeka u slučajevima povreda prava koja se štite navedenim Paktom. Taj Odbor raspravljao je i utvrdio u više svojih odluka povredu prava na žalbu u kaznenim stvarima iz čl. 14. st. 5. MPGPP. Posebno je značajna odluka donesena u predmetu *Cesario Gómez Vázquez protiv Španjolske*, u kojem je, prihvaćajući apelaciju podnositelja, zaključio da je podnositelj žalbe u konkretnom slučaju bio žrtva povrede navedene odredbe MPGPP.³²

²⁹ O načelu pravičnog postupka vidjeti: *Krapac, D.*, Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije, 4. izd., Zagreb, Narodne novine, 2010., str. 77-170 (u nastavku: *Krapac, D.*, KPP, 2010.).

³⁰ (1988) 10 E.H.R.R. 205.

³¹ O tome: *Emmerson, B./Ashworth, A.*, Human Rights and Criminal Justice, 2001., str. 517.

³² Odluka u predmetu *Cesario Gómez Vázquez protiv Španjolske*, Communication No 701/1996, U.N. Doc. CCPR/C/69/D/701/1996. od 11. VIII. 2000., objavljena je na internetskoj adresi: www1.umn.edu/humanrts/hrcommittee/hrc-page.html.

2. PRAVO NA ŽALBU U NOVOM ZAKONU O KAZNENOM POSTUPKU

2.1. Sustav pravnih lijekova u novom ZKP

1. Novi Zakon o kaznenom postupku, iako je zadržao koncepciju žalbe kao jedinstvenog i potpunog pravnog lijeka, u odredbama o redovitim pravnim lijekovima sadržava i neke novine: izostavljena je žalba protiv drugostupanjske presude u slučaju da je taj sud na raspravi utvrdio drukčije činjenično stanje jer provođenje rasprave pred drugostupanjskim sudom više nije moguće; pravo pobijanja presude donesene na temelju sporazuma stranaka ograničeno je na bitne povrede odredaba kaznenog postupka i povrede Kaznenog zakona; neke dopune i određena poboljšanja učinjena su u odredbama o žalbi protiv rješenja, posebice s obzirom na nov položaj i novu ulogu suca istrage; u odredbama o izvanrednim pravnim lijekovima izostavljen je zahtjev za izvanredno ublažavanje kazne; kod zahtjeva za zaštitu zakonitosti, koji je koncepcijski ostao neizmijenjen, izostavljena je odredba o iznimnom ispitivanju i činjeničnog stanja budući da sud po novom Zakonu na nj nikad ne pazi po službenoj dužnosti; zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude izmijenjen je tako da se može podnijeti samo ako je okrivljenik pravomoćno osuđen na kaznu zatvora ili maloljetničkog zatvora najmanje godinu dana te neka druga manje značajna normativna poboljšanja.³³

2. Zakon o kaznenom postupku poznaje: 1) redovite pravne lijekove, 2) izvanredne pravne lijekove i 3) posebne pravne lijekove. Redoviti pravni lijek je žalba (čl. 463.-496.), koja se može podnijeti protiv: (a) presude prvostupanjskog suda (čl. 463.-489.), (b) presude drugostupanjskog suda (čl. 490.) i (c) protiv rješenja (čl. 491.-496.). Izvanredni pravni lijekovi su: (1) obnova kaznenog postupka (čl. 497.-508.), (2) zahtjev za zaštitu zakonitosti (čl. 509.-514.) i (3) zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude (čl. 515.-519.). Posebna su vrsta pravnih lijekova: (a) prigovor protiv prvostupanjske presude o izricanju kaznenog naloga (čl. 542.-545.) te (b) revizija i izvanredni pravni lijek protiv odluka sudova bivše SFRJ (čl. 570.-571.). Ovaj sustav pravnih lijekova u hrvatskom kaznenom postupovnom pravu primjeren je i djelotvoran sustav dodatne zaštite građanskih prava i sloboda u kaznenom postupku i sukladan je ustavnim i međunarodnim načelima u tom području.

³³ O novim rješenjima u novom Zakonu o kaznenom postupku, posebice o zakonskom uređenju pravnih lijekova u odnosu prema prijašnjem ZKP/97, detaljnije vidjeti: *Pavišić, B.*, Novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 15(2008), 2, 489-602, str. 578-580.

2.2. Općenito o žalbi u kaznenom postupku

Žalba protiv presude prvostupanjskog suda (*appeal against the first instance*) redoviti je, jedinstveni, potpuni, devolutivni i suspenzivni pravni lijek kojim subjekti žalbe traže od drugostupanjskog suda da, zbog određenih nedostataka u toj presudi ili u provedenom postupku, pobijanu presudu potpuno ili djelomično ukine ili preinači.³⁴ Žalba se u pravilu može podnijeti protiv svih prvostupanjskih presuda, iznimno i protiv drugostupanjske presude te protiv rješenja uvijek kada zakonom nije drukčije određeno. Protiv presude kojom je izdan kazneni nalog okrivljenik može podnijeti prigovor, a državni odvjetnik žalbu zbog povrede zakona.³⁵ Protiv naloga, kao vrste sudske odluke, žalba nije dopuštena. Žalbu mogu podnijeti samo ovlaštene osobe, a ne svi sudionici kaznenog postupka. Pravo na podnošenje žalbe imaju prije svih okrivljenik i njegov branitelj, zatim ovlaštene tužitelji, u određenom opsegu oštećenik te neki drugi subjekti, a ponekad i subjekti izvan kaznenog postupka. Navedeni ovlaštenici žalbu mogu podnijeti samo ako imaju neposredni pravni interes za njezino podnošenje.

2.3. Pojam prava na žalbu u kaznenom postupku

1. Pravo na žalbu u kaznenom postupku pravo je pobijanja nepravilnih i nezakonitih sudskih odluka,³⁶ koje istodobno sadržava i zahtjev da drugi, u pravilu viši sud u propisanom postupku preispita pobijanu odluku, ukloni nedostatke u njoj tako što će je ukinuti ili izmijeniti donošenjem nove, pravilne i zakonite odluke. Omogućavanje prava na žalbu protiv sudskih odluka i odluka drugih tijela vlasti u suvremenom je pravu bitna sastavnica temeljnih ljudskih prava čovjeka i građanina.³⁷

2. Pojam prava na žalbu s gledišta opće teorije prava određuju: (a) opseg prava na žalbu, (b) sadržaj prava na žalbu, (c) postojanje neposrednoga pravnog interesa te (d) postojanje gravamena na strani onoga tko podnosi pravni lijek. *Opseg prava na žalbu* u kaznenom postupku ovisi o: zakonskoj dopustivosti pobijanja odluka svih ili samo nekih kaznenih sudova, pobijanju svih

³⁴ Usp. Pavišić, B., KPP, 2010., str. 379; Tomašević, G., Kazneno procesno pravo - temeljni pojmovi i osnove praktične primjene, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 1998., str. 218. (u nastavku: Tomašević, G., KPP, 1998.); Bubalović, T., Pravo na žalbu, 2006., str. 12, 85; Simović, M. N./Simović, V. M., Krivično procesno pravo II - Posebni dio, II. izd., Istočno Sarajevo, 2011., str. 325 (u nastavku: Simović, M. N./Simović, V. M., KPP, 2008.).

³⁵ Garačić, A., Zakon o kaznenom postupku - pravni lijekovi, s iscrpnim komentarima, sudskom praksom i abecednim kazalom pojmova, Zagreb, Organizator, 2010., str. 422-423 (u nastavku: Garačić, A., KPP PL, 2010.).

³⁶ O pojmu prava na žalbu opširnije vidjeti: Bubalović, T., Pravo na žalbu, 2006., str. 85-127.

³⁷ Usp. Krapac, D., Osnovna prava čovjeka i građanina, 1989., str. 839.

ili samo nekih odluka jednoga suda, broju odnosno krugu ovlaštenika koji se mogu koristiti tim pravom, opsegu prava pobijanja pojedinih odluka, vrstama i broju presuda te vrstama odlučivanja u okviru iste presude, postojanju većih ili manjih formalnosti prilikom uporabe pravnog lijeka te nekim drugim pitanjima. Opseg prava na žalbu u kaznenom postupku određuje država, preko svojega zakonodavnog tijela, putem kaznenih zakona. *Sadržaj prava na žalbu* bitna je konstanta toga prava koja ga pojmovno i sadržajno određuje i po čemu ga razlikuje od drugih, posebice sličnih prava.³⁸ Sadržaj prava na žalbu u kaznenom postupku, kao njegov supstantivni dio, sastoji se u pravu okrivljenika na: tvrdnju da je određena sudska odluka nepravilna i nezakonita; neslaganje s pogrešnom sudskom odlukom i njezino odbijanje; pobijanje nepravilne i nezakonite sudske odluke; zahtjev za njezinim preispitivanjem pred drugim, u pravilu višim sudom; zahtjev za uklanjanje činjeničnih i pravnih nedostataka donošenjem nove, pravilne odluke; pravu okrivljenika da ne bude terećen presudom koja pogoršava njegov pravni položaj; pravu na odbijanje ne samo stvarne i postupovnoppravne, već i normativne nepravde; zahtjev za donošenje pravilne i zakonite sudske presude koji obuhvaća pravo na traženje nove odluke određenog sadržaja, pravu okrivljenika na traženje da se i njegov slučaj tretira isto kao i u svim prethodnim istim ili sličnim slučajevima, odnosno pravu očekivanja i zahtijevanja stvarne, ali i proceduralne pravednosti. Svaki ovlaštenik prava na žalbu njime se može koristiti samo u okviru svojega *neposrednog pravnog interesa*.³⁹ Pravni interes postoji uvijek ako žalitelj, podnošenjem svoje žalbe, u slučaju da ona bude prihvaćena, može očekivati poboljšanje svog pravnog položaja, odnosno postizanje određene (pravne) koristi u vezi s konkretnim slučajem.⁴⁰ Priroda pravnog interesa ovlaštenika prava na žalbu proistječe iz prirode neposredne pravne pogođenosti onoga tko namjerava podnijeti pravni lijek. Pravna teorija i sudska praksa kao bitan uvjet podnošenja žalbe zahtijevaju postojanje *gravamena* na strani onoga tko podnosi žalbu.⁴¹ Postupovne stranke i drugi ovlaštenici imaju pravo žalbe samo ako im je određena sudska presuda nanijela stvarnu, neposrednu štetu (lat. *gravamen*, njem. *die Beschwer*).⁴² Na hrvatskom jeziku ta bi se neposredna šteta (štetna

³⁸ Pojam sadržaja, neovisno o kojem je pravu riječ, uvijek se odnosi na bit, srž, nukleus toga prava.

³⁹ O tome: *Pavišić, B.*, KPP, 2010., str. 379-380; *Krapac, D.*, ZKP, 2002., str. 133; *Vasi-ljević, T./Grubač, M.*, Komentar Zakonika o krivičnom postupku, 11. izd., Službeni glasnik, Beograd, 2011., str. 766 (u nastavku: *Vasiljević, T./Grubač, M.*, Komentar ZKP, 2011.).

⁴⁰ Tako: *Triva, S./Belajec, V./Dika, M.*, GPPP, 1986., str. 547.

⁴¹ O tome: *Kaiser, G.*, *Die Beschwer als Voraussetzung strafprozessualer Rechtsmittel*, C. F. Muller Juristischer Verlag, Heidelberg, 1992., str. 7 i sl.

⁴² Prema: *Kaiser, G.*, *Die Beschwer*, 1992., str. 7. O *gravamenu* kao uvjetu podnošenja kaznenopostupovnih pravnih lijekova vidjeti i: *Bubalović, T.*, Pojam i primjena *gravamena* u kaznenom postupku, *Decennium Mozartianense - Zbornik radova Zavoda za kaznene znanosti Pravnog fakulteta u Rijeci, Pravni fakultet u Rijeci, Rijeka, 2008.*, str. 314-336.

pogođenost) mogla nazvati: *otežica* (otegotnost, nepogodnost).⁴³ *Gravamen* je nepisana postupovnoppravna ustanova, uvedena i oblikovana u pravnoj teoriji i sudskoj praksi, pod kojom se razumije bitno pogoršan, nepravilnom sudskom odlukom, pravni položaj onoga tko podnosi pravni lijek.⁴⁴ Kako pravni lijek protiv takve odluke može podnijeti samo onaj tko je njome terećen, gravamen je bitan uvjet uporabe pravnog lijeka protiv pogrešnih sudskih odluka.⁴⁵

2.4. Ovlaštenici prava na žalbu u kaznenom postupku

1. Pravo na žalbu u kaznenom postupku imaju samo zakonom određeni subjekti. Postajanje ovlaštenikom prava na žalbu ovisi o postupovnom položaju subjekta i neposrednom interesu koji taj subjekt ostvaruje u kaznenom postupku.⁴⁶ Člankom 464. stavcima 1.-5. propisano je da žalbu mogu podnijeti: stranke: ovlašteni tužitelj (državni odvjetnik, supsidijarni tužitelj i privatni tužitelj) i okrivljenik; branitelj; oštećenik; bračni i izvanbračni drug; rođak u uspravnoj liniji; zakonski zastupnik; posvojitelj i posvojenik; brat i sestra; hranitelj i osoba čiji je predmet oduzet ili od koje je oduzeta imovinska korist pribavljena kaznenim djelom. Ti se ovlaštenici mogu podijeliti na one koji žalbu mogu podnijeti: a) u korist optuženika, b) na štetu optuženika i c) na ostale ovlaštenike.

2. Optuženik, u načelu, ima pravo na žalbu protiv svih odluka koje sud može donijeti, neovisno o tome je li to osuđujuća, oslobađajuća ili odbijajuća presuda, odluka o obustavi postupka ili druga postupovna odluka.⁴⁷ Optuženik uvijek ima pravno priznati pravni interes za pobijanje odluka o osudi i kazni. Zakon ne sadržava posebnu odredbu o optuženikovu pravu na žalbu protiv oslobađajuće presude, ali ni odredbu kojom je isključeno to pravo. U pogledu te mogućnosti, osnovni je kriterij postojanje pravnog interesa za uporabu žalbe i protiv te odluke, npr. da ishodi oslobađajuću presudu po najpovoljnijoj zakonskoj osnovi (točka 1.).⁴⁸ U pogledu presude kojom se odbija optužba, optuženik bi mogao umjesto odbijajuće tražiti izricanje oslobađajuće presude. Optuženik

⁴³ *Otežicu* kao hrvatsku riječ za *gravamen* uporabio je i *Grubiša, M.*, KP-PoPL, 1987., str. 98 i sl.

⁴⁴ Tako: *Kaiser, G.*, Die Beschwer, 1992., str. 7.

⁴⁵ U kaznenopravnoj je dogmatici dvojbeno je li *gravamen* uvjet *dopuštenosti* žalbe ili samo njezine *uspješnosti*.

⁴⁶ Tako: *Pavišić, B.*, Komentar ZKP, 2005., str. 444.

⁴⁷ Optuženik je jedini postupovni subjekt koji može izjaviti žalbu protiv odluke o imovinskopravnom zahtjevu.

⁴⁸ O tome *Bubalović, T.*, Pravo na žalbu, 2006., str. 345-351. Kod te vrste presude žalba se ne podnosi protiv izreke presude, jer ona ne pogađa optuženika ni u čemu, već protiv razloga presude.

može pobijati i odluke o obustavi postupka, kao i druge postupovne odluke ako za to ima opravdan pravni interes.⁴⁹

3. U korist optuženika žalbu može podnijeti i njegov branitelj, bez posebne optuženikove ovlasti, ali ne i protiv njegove volje, osim ako je optuženiku izrečena kazna dugotrajnog zatvora (čl. 464. st. 6.). Branitelj i optuženik imaju samostalna prava na žalbu. Branitelj ne može podnijeti žalbu ako se optuženik odrekao prava na žalbu ili je odustao od već podnesene žalbe. Branitelj ne može odustati od žalbe koju je izjavio, jer bi to bilo na štetu okrivljenika. Pravo na podnošenje žalbe u korist optuženika imaju i njegov bračni i izvanbračni drug, rođak u uspravnoj liniji, zakonski zastupnik, posvojitelj, posvojenik, brat, sestra i hranitelj (čl. 464. st. 2.). Navedene osobe mogu podnijeti žalbu i bez posebne ovlasti optuženika, ali ne i protiv njegove volje, osim ako je optuženiku izrečena kazna dugotrajnog zatvora. Okrivljenikovi srodnici i druge osobe iz st. 2. žalbom ne mogu ostvarivati neki svoj neposredni interes u tom postupku. Navedeni ovlaštenici mogu podnijeti žalbu u korist optuženika po svim žalbenim osnovama po kojima je to po prirodi stvari moguće.

4. Pravo na podnošenje žalbe pripada i ovlaštenim tužiteljima: državnom odvjetniku, oštećeniku kao tužitelju i privatnom tužitelju.⁵⁰ Načelno gledano oni su u jednakom položaju, ali svaki se od njih može žaliti protiv presude samo u okviru svojih prava i interesa koje mu priznaje zakon. Ipak, najpotpunije pravo na žalbu ima državni odvjetnik. On može podnijeti žalbu protiv presude na štetu, ali i u korist optuženika, po bilo kojoj zakonskoj osnovi, osim u pogledu imovinskopravnog zahtjeva. Ostali ovlašteni tužitelji nemaju takav opseg prava na žalbu. Pravo državnog odvjetnika na podnošenje žalbe u korist okrivljenika nije konstituirano u privatnom interesu pojedinca, već u javnom interesu društva.⁵¹ Okrivljenik ne može spriječiti državnog odvjetnika da podnese žalbu u njegovu korist jer državni odvjetnik ne radi u ime optuženika, već samostalno, štiteći opće interese određene kaznenim pravom.⁵²

5. Oštećenik koji je preuzeo kazneni progon u pogledu prava na žalbu ima ista prava koja ima državni odvjetnik, osim prava koja državni odvjetnik ima kao državno tijelo (čl. 58. st. 1.). Tako oštećenik kao tužitelj nema ovlast podnijeti žalbu u korist optuženika.⁵³ Pa ipak, rođak koji je istodobno i supsidijarni ili privatni tužitelj mogao bi podnijeti žalbu protiv presude u korist optuženika, npr. zbog povrede Kaznenog zakona.⁵⁴ Privatni tužitelj ima pravo podnošenja

⁴⁹ *Vasiljević, T./Grubač, M.*, Komentar ZKP, 2011., str. 771.

⁵⁰ Ovlašteni tužitelji u smislu odredbe čl. 2. st. 2. te čl. 55.-59. ZKP jesu: (a) državni odvjetnik, (b) supsidijarni tužitelj i (c) privatni tužitelj.

⁵¹ Usp. *Vasiljević, T.*, Sistem, 1981., str. 563.

⁵² *Pavišić, B.*, Komentar ZKP, 2001., str. 594.

⁵³ Odluka Županijskog suda u Osijeku, KŽ-346/82 od 18.II.1982.

⁵⁴ O tome *Škulić, M.*, Krivično procesno pravo, II. izd., Beograd, 2010., str. 443 (u nastavku: *Škulić, M.*, KPP, 2010.).

žalbe protiv presuda donesenih povodom kaznenih djela koja se progone po privatnoj tužbi. U slučaju smrti privatnog tužitelja, nakon rasprave, ali prije isteka roka za žalbu, žalbu protiv presude mogu podnijeti njegovi rođaci.

6. U posebne ovlaštenike prava na žalbu ubrajaju se: (a) oštećenik i (b) osoba čiji je predmet oduzet ili od koje je oduzeta imovinska korist pribavljena kaznenim djelom (čl. 464. st. 5.). Prema odredbi čl. 464. st. 4., oštećenik može pobijati presudu zbog: odluke suda o njegovim troškovima kaznenog postupka; odluke o imovinskopravnom zahtjevu, a ako je državni odvjetnik preuzeo progon od oštećenika kao tužitelja, oštećenik može podnijeti žalbu zbog svih osnova zbog kojih se presuda može pobijati. Zakon u čl. 464. st. 5. propisuje da žalbu može podnijeti i osoba čiji je predmet oduzet ili od koje je oduzeta imovinska korist pribavljena kaznenim djelom. Te se osobe smatraju posebnim ovlaštenicima prava na žalbu, iako one nisu stranke u kaznenom postupku niti se na njih odnosi odluka o glavnoj kaznenoj stvari.

3. PRAVO NA ŽALBU U POGLEDU POJEDINIH ŽALBENIH OSNOVA

3.1. Pojam i vrste žalbenih osnova

1. Pod žalbenim osnovama treba razumjeti grupe srodnih nedostataka u odluci i provedenom postupku zbog kojih se žalba može izjaviti i temeljem kojih viši sud može ukinuti ili izmijeniti pobijanu odluku.⁵⁵ Osnove žalbenog pobijanja određuju pravac pobijanja, opseg ispitivanja pobijane presude, način reagiranja suda na te nedostatke, granice njegova odlučivanja te sadržaj odluke višeg suda.⁵⁶ Žalbene osnove propisane su Zakonom. Prema odredbi čl. 467. st. 1. t. 1.-4., presuda se može pobijati zbog: (1) bitne povrede odredaba kaznenog postupka, (2) povrede Kaznenog zakona, (3) pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, (4) odluke o kaznenim sankcijama, oduzimanju imovinske koristi, troškovima kaznenog postupka, imovinskopравnim zahtjevima te zbog odluke o objavi presude u sredstvima javnog priopćavanja. Po drugim se osnovama presuda ne može pobijati. U navedenom članku Zakon samo nabraja postojeće vrste i kategorije žalbenih osnova, a u narednim člancima поближе ih određuje i definira. Definiranje žalbenih osnova Zakon ne čini na isti način. Neke od njih samo općenito određuje (pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje), a neke određuje tako što nabraja slučajeve u kojima se ta povreda javlja (povrede Kaznenog zakona). Bitnu povredu odredaba kaznenog

⁵⁵ O tome: Bayer, V., KPP II, 1995., str. 81 i sl.; Pavišić, B., KPP, 2010., str. 386; Vasiljević, T., Sistem, 1981., str. 557.

⁵⁶ Tako: Grubiša, M., KP PoPL, 1987., str. 36 i 496.

postupka Zakon određuje dvojako. Apsolutno bitne povrede pojedinačno nabraja, a relativno bitne povrede određuje općom definicijom.

2. Opseg pobijanja sudske odluke određen je vrstom i kategorijom nedostataka u pobijanoj presudi i postupku koji im je prethodio. Postoje četiri grupe srodnih pogrešaka po kojima se može pobijati sudska odluka. To su: (1) pogreške u postupanju (*errores in procedendo*) zbog pogrešne primjene odredaba formalnoga Kaznenog zakona, (2) pogreške u suđenju (*errores in iudicando*) zbog pogrešne primjene materijalnoga kaznenog prava, (3) pogreške u utvrđivanju činjeničnog stanja (*errores facti*) i (4) pogreške u primjeni kaznenih sankcija.⁵⁷ Pogreške u postupanju mogu se otkloniti samo ispravnim ponavljanjem pogrešne radnje, zbog čega se presuda s takvom pogreškom mora ukinuti.⁵⁸ Presude s pogreškom u suđenju ne moraju se ukidati i u pravilu se preinačuju, osim pogrešaka u utvrđivanju činjenica kada se i takva presuda ukida i predmet vraća na ponovno suđenje.

3.2. Pojedine osnove žalbenog pobijanja sudskih odluka

3.2.1. Pravo pobijanja zbog povreda formalnoga Kaznenog zakona

1. Kazneni postupak⁵⁹ vodi se u skladu sa zakonskim pravilima. Takav način vođenja postupka osigurava jednoobraznost postupka, sprječava nejednako tretiranje svakog pojedinog slučaja, osigurava sudske objektivnost i jamči sva postupovna prava i ovlasti stranaka i ostalih sudionika u postupku.⁶⁰ Nepridržavanje većine propisanih postupovnih pravila Zakon smatra bitnim povredama odredaba kaznenog postupka. Bitne su one povrede koje su dovele ili mogle dovesti do nepravilne i nezakonite sudske odluke, a između povrede postupovnog zakona i takve odluke postoji uzročna veza.⁶¹ U tom slučaju svi ovlaštenici prava na žalbu, u okviru postojanja neposrednoga pravnog interesa, mogu pobijati sudske odluke po toj osnovi i, u pravilu, tražiti njezino ukidanje.

2. Bitne povrede odredaba kaznenog postupka dijele se na: apsolutno bitne povrede odredaba kaznenog postupka (čl. 468. st. 1. t. 1.-11. i st. 2.) i relativno

⁵⁷ Usp. Grubiša, M., KP PoPL, 1987., str. 62; Krapac, D., ZKP, 2008., str. 551; Pavišić, B., KPP, 2010., str. 374; Vasiljević, T./Grubač, M., Komentar ZKP, 2011., str. 779; Simović, N. M./Simović, M. V., KPP II, 2011., str. 165.

⁵⁸ Tako, Krapac, D., ZKP, 2008., str. 551.

⁵⁹ O kaznenom postupku kao skupu pravno uređenih radnji i mjera detaljnije vidjeti: Krapac, D., KPP, 2010., str. 4.

⁶⁰ O radnjama u kaznenom postupku detaljnije vidjeti: Krapac, D., KPP, 2010., str. 241-243; Đurđević, Z., Bitne povrede odredaba kaznenog postupka, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2(1995), 1, 77-116, str. 87 (u nastavku: Đurđević, Z., Bitne povrede, 1995.).

⁶¹ Tako: Đurđević, Z., Bitne povrede, 1995., str. 87 i sl.

bitne povrede odredaba kaznenog postupka (čl. 468. st. 3.). Kod *apsolutno bitnih povreda* odredaba kaznenog postupka Zakon unaprijed propisuje da one, samim tim što postoje, imaju negativan utjecaj na sudsku odluku i taj utjecaj nije potrebno utvrđivati u konkretnom slučaju. U tom se slučaju odluka nižega suda mora ili ukinuti ili preinačiti. Apsolutno bitne povrede odredaba kaznenog postupka taksativno su nabrojane u Zakonu (čl. 468. st. 1. t. 1.-11.). Bitnu postupovnu povredu počinjenu temeljenjem sudske odluke na nezakonitom dokazu zakonodavac je propisao u posebnoj stavci 2. članka 468. zbog njezine posebne naravi i načina počinjenja.⁶² *Relativno bitne povrede* odredaba kaznenog postupka one su postupovne povrede koje su utjecale ili mogle utjecati na donošenje pravilne i zakonite presude i taj je utjecaj potrebno utvrđivati u svakom konkretnom slučaju, što znači da se ne pretpostavlja postojanje uzročne veze između postupovne povrede i presude (čl. 468. st. 3.).⁶³ Podjela na apsolutne i relativne postupovne povrede učinjena je s obzirom na važnost i prirodu pojedinih prava i dužnosti u postupku, težinu tih povreda te različitost posljedica povrede tih pravila. Druge postupovne povrede, počinjene prije ili nakon navedenih postupovnih etapa, ovlaštenici nemaju pravo pobijati žalbom protiv presude, već samo zahtjevom za zaštitu zakonitosti.

3. Drugostupanjski sud ispituje bitne povrede odredaba kaznenog postupka na dva načina: (1) u granicama podnesene žalbe i (2) po službenoj dužnosti, što poizlazi iz odredbe čl. 476. st. 1. Primarna je obveza suda ispitati pobijanu presudu u dijelu u kojem se pobija žalbom i iz osnova iz kojih se pobija. Po službenoj dužnosti mora uvijek ispitati: (a) postojanje određenih bitnih povreda odredaba kaznenog postupka (čl. 468. st. 1. t. 1., 5., 6., 9. do 11.), (b) temelji li se presuda na nezakonitom dokazu (st. 2.) i (c) je li rasprava protivno Zakonu održana u odsutnosti optuženika i njegova branitelja. U slučaju postojanja tih postupovnih povreda drugostupanjski će sud, prihvaćanjem žalbe ili po službenoj dužnosti, rješenjem ukinuti prvostupanjsku presudu i predmet vratiti sudu prvoga stupnja na ponovno suđenje i odluku. Na postupovne povrede iz čl. 468. st. 1. t. 2., 3., 4., 7. i 8. drugostupanjski sud ne pazi po službenoj dužnosti. Ako su ostvarene te povrede, drugostupanjski će sud, prihvaćanjem žalbe jedne od stranaka, rješenjem ukinuti prvostupanjsku presudu i predmet vratiti sudu prvoga stupnja na ponovno suđenje i odluku.

3.2.2. Pravo pobijanja pravilnosti utvrđenoga činjeničnog stanja

1. Zakon o kaznenom postupku u čl. 470. st. 1. propisuje da određeni ovlaštenici imaju pravo pobijati presudu i zbog pogrešno ili nepotpuno

⁶² Budući da je riječ o apsolutno bitnoj postupovnoj povredi, ne bi bilo opravdano tretirati je kao zasebnu, treću vrstu bitnih povreda odredaba kaznenog postupka.

⁶³ Vasiljević, T./Grubač, M., Komentar ZKP, 2011., str. 782.

utvrđenoga činjeničnog stanja. U prijašnjim vremenima stranka je mogla pobijati kaznenu presudu samo zbog formalnih, ali ne i činjeničnih nedostataka. Današnji suvremeni pojam žalbe uključuje u sebi pobijanje sudske odluke i zbog činjeničnog stanja, tog njezinoga najvažnijeg supstrata. Time je omogućeno višem sudu ispitivanje i činjenične i pravne osnove pobijane presude.⁶⁴ Pravo ispitivanja činjeničnog stanja vezano je, međutim, inicijativom stranaka. Ako takve inicijative nema, činjenično se stanje, u načelu, ne može ispitivati po službenoj dužnosti.⁶⁵ Viši sud nije ovlašten ocijeniti pravilnost činjeničnog stanja bez podnesene žalbe u tom smislu ni onda kad osnovano posumnja u njegovu pravilnost.⁶⁶

2. Ako već postoji žalba i predmet dođe pred viši sud, treba li mu ipak dopustiti ispitivanje činjeničnog stanja i po službenoj dužnosti, posebice onda kada je ono nepravilno utvrđeno na štetu optuženika?⁶⁷ Grubiša je smatrao opravdanim po službenoj dužnosti ispitivati činjenično stanje ako je nepravilno utvrđeno na štetu optuženika, ali ne i onda ako je nepravilno utvrđeno na štetu tužitelja. Taj bi se prijedlog i danas mogao podržati iz više razloga: (a) na pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje ne bi se moglo ni smjelo primjenjivati kazneno pravo; (b) primjena kaznenog prava na nepravilno utvrđeno činjenično stanje dovodi do nepravilne i nezakonite sudske presude, što nije ni stranački ni opći interes; (c) ispitivanjem činjeničnog stanja koje je utvrđeno na štetu okrivljenika ispravljalje bi se još u redovitom postupku najteže činjenične nepravilnosti u sudskoj presudi, prvenstveno one koje bi se odnosile na postojanje kaznenog djela i krivnje okrivljenika; (d) ispravljanje činjeničnih nepravilnosti počinjenih na štetu okrivljenika rezultiralo bi pravilnijom i zakonitijom odlukom, što bi dovodilo do rjeđega podnošenja izvanrednih pravnih lijekova; (e) ova zakonska mogućnost višeg suda ne bi bitno produljivala žalbeni postupak niti bi on bio protivan sadašnjoj konstrukciji i naravi kaznenog postupka.⁶⁸ Stoga je opravdano zaključiti da bi trebalo omogućiti

⁶⁴ Takva potpuna žalba omogućena je Zakonom o kaznenom postupku iz 1948., koju su preuzeli svi kasniji kazneni postupovni zakoni.

⁶⁵ Od tog pravila postoje i neke iznimke, vidjeti: Garačić, A., ZKP PI, 2010., str. 333.

⁶⁶ Usp. Grubiša, M., Činjenično stanje u krivičnom postupku, II. izd., Zagreb, Informator, 1980., str. 93 (u nastavku: Grubiša, M., ČS, 1982.); Vasiljević, T., Sistem, 1981., str. 610.

⁶⁷ Tako: Grubiša, M., ČS, 1982., str. 110. Valja podsjetiti da je Zakon o kaznenom postupku iz 1948., kao i prednacrta ZKP iz 1951., obvezivao viši sud da po službenoj dužnosti ispita je li činjenično stanje nepravilno utvrđeno na štetu optuženika. Konačni ZKP iz 1951., kao i svi kasniji kazneni postupnici, nisu prihvatili ispitivanje presuda nižih sudova po službenoj dužnosti, iako su neki teoretičari i tada zagovarali ideju *ex offio* ispitivanja i nepravilno utvrđenoga činjeničnog stanja na štetu okrivljenika.

⁶⁸ U *Načelima* za izradu novoga Zakona o kaznenom postupku o pravnim lijekovima navedeno je sljedeće: "Konceptija žalbe, koja ima značajne prednosti prema dualitetnom sustavu apelacije i kasacije, zadržat će se. Međutim, preispitat će se kontrola pravilnosti i potpunosti činjeničnog stanja po službenoj dužnosti." Do toga ipak nije došlo!

više sudu ispitivanje po službenoj dužnosti pravilnosti činjeničnog stanja utvrđenoga na štetu optuženika.⁶⁹

3 Iako optuženik može pobijati pravilnost činjeničnog stanja u prvostupanjskoj presudi, u načelu, bez ikakvih ograničenja, s tim u vezi ipak postoje i neka posebna pravila. Naime, prema odredbi čl. 464. st. 7., žalbu zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenoga činjeničnog stanja (čl. 470.) ne može podnijeti optuženik koji se za sve točke optužbe izjasnio da se smatra krivim. Ova prekluzija ne vrijedi ako je optuženik za dokaze o isključenju protupravnosti ili krivnje saznao nakon donošenja presude ili je riječ o činjenicama odlučnima za izbor vrste i mjere kaznenopravne sankcije. Nadalje, prema odredbi istoga članka stavka 8., žalbu zbog nepotpuno utvrđenoga činjeničnog stanja s obzirom na određenu činjenicu ne može podnijeti niti stranka koja nije osporavala tu činjenicu. Presuda donesena na temelju sporazuma stranaka ne može se pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenoga činjeničnog stanja (st. 9.). Ova dokazna pravila o prekluziji dokaza i prekluziji činjenica imaju bitan učinak na opseg kontrole žalbenog suda, a time i na svrhu vođenja drugostupanjskog postupka.⁷⁰

4. Pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje predstavlja skupnu žalbenu osnovu jer uključuje dva različita nedostatka činjeničnog stanja: (a) pogrešno utvrđeno činjenično stanje ili (b) nepotpuno utvrđeno činjenično stanje. Zajedničko im je to da se oba nedostatka odnose na činjeničnu osnovicu presude, ali se razlikuju prema sadržaju i načinu postupanja drugostupanjskog suda. Pogrešno utvrđeno činjenično stanje predstavlja osnovu za ukidanje prvostupanjske presude, a samo iznimno i za njezino preinačenje. Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje takva je povreda koja se nikad ne može ispraviti preinačenjem pobijane presude na sjednici vijeća žalbenog suda, jer se činjenice mogu utvrđivati samo u kontradiktornom postupku pred prvostupanjim sudom.

3.2.3. Pravo pobijanja zbog povreda materijalnoga Kaznenog zakona

1. Pravo pobijanja sudskih odluka zbog povreda materijalnoga Kaznenog zakona postoji onda kada sud pravilno i potpuno utvrdi činjenično stanje i postojanje kaznenog djela, ali to djelo nepravilno pravno ocijeni, tj. ne utvrdi njegovu pravu pravnu kvalifikaciju. U tom će slučaju biti donesena nezakonita presuda.⁷¹ Do toga će doći zbog nepravilne primjene ili neprimjene odredaba

⁶⁹ O tome detaljnije: *Bubalović, T.*, Odlučivanje višeg suda o činjeničnom stanju u kaznenom postupku, *Pravna riječ*, 23/2010., 489-512.

⁷⁰ O tome: *Krapac, D.*, KPP, 2007., str. 231.

⁷¹ Usp. *Pavišić, B.*, KPP, 2010., str. 398; *Vasiljević, T.*, Sistem, 1981., str. 607-610.

Kaznenog zakona. Prema odredbi čl. 469. t. 1.-6., ova žalbena osnova postoji ako je Kazneni zakon povrijeđen u pitanju: 1) je li djelo za koje se optuženik progona kazneno djelo, 2) ima li okolnosti koje isključuju krivnju, 3) ima li okolnosti koje isključuju kazneni progon, a osobito je li nastupila zastara kaznenog progona ili je progon isključen zbog amnestije ili pomilovanja ili je stvar već pravomoćno presuđena, 4) je li glede kaznenog djela koje je predmet optužbe primijenjen zakon koji se ne može primijeniti, 5) je li odlukom o kazni, uvjetnoj osudi ili sudskoj opomeni odnosno odlukom o sigurnosnoj mjeri ili o oduzimanju imovinske koristi prekoračena ovlast koju sud ima po Zakonu, 6) jesu li povrijeđene odredbe o uračunavanju pritvora, istražnog zatvora i izdržane kazne.

2. Povrede Kaznenog zakona također se ispituju na dva načina: (1) u granicama podnesene žalbe i (2) po službenoj dužnosti. Osim što se povrede zakona ispituju u pobijanom dijelu i u granicama podnesene žalbe, po službenoj dužnosti drugostupanjski sud mora uvijek ispitati je li na štetu optuženika povrijeđen Kazneni zakon (čl. 476. st. 1. t. 2.). Ovisno o vrsti i značenju pojedinih povreda Kaznenog zakona, donose se različite odluke. U pravilu, drugostupanjski sud preinačenjem ispravlja prvostupanjske presude tako što pravilnom primjenom Zakona donosi novu odluku.⁷²

3.2.4. Pravo pobijanja pogrešne odluke o kaznenim sankcijama

1. Zakon je propisao da se presuda može pobijati i zbog pogrešne odluke o kaznenim sankcijama. Prema odredbi čl. 471. st. 1.-3., presuda se može pobijati zbog: (a) odluke o kaznenim sankcijama, (b) oduzimanja imovinske koristi, (c) troškova kaznenog postupka, (d) imovinskopravnih zahtjeva te (e) zbog odluke o objavi presude u sredstvima javnog priopćavanja. Odluku o kazni ovlaštenici mogu pobijati zbog: pogrešno i nepotpuno utvrđenoga činjeničnog stanja koje je relevantno za odluku o kazni, povrede Kaznenog zakona ako je sud nepravilno primijenio odredbu Kaznenog zakona o kazni koju je izrekao, pogrešne odluke o kazni kada je sud izrekao kaznu u zakonskim okvirima, ali je pogrešno ocijenio olakotne i otegotne okolnosti i zbog toga izrekao pogrešnu vrstu ili mjeru kazne te zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka ako sud nije ispravno obrazložio odluku o kazni.⁷³

2. Ispitujući presudu zbog odluke o kazni viši sud prvenstveno treba provjeriti je li niži sud pravilno i potpuno utvrdio sve relevantne činjenice za odmje-

⁷² Usp. Garačić, A., ZKP Pl, 2010., str. 249. O povredama Kaznenog zakona detaljnije vidjeti: Bubalović, T., Pravo na žalbu, 2006., str. 287-298.

⁷³ Tako: Đurđević, Z., Odluka o kazni - kaznenoprocena pitanja, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 11(2004), 2, 751-782, str. 766 (u nastavku: Đurđević, Z., Odluka o kazni, 2004.).

ravanje kazne. Ako nije, bit će riječ o žalbenoj osnovi pogrešno ili nepotpuno utvrđenoga činjeničnog stanja iz čl. 467. t. 3., a ne žalbenoj osnovi iz čl. 467. t. 4. U tom je slučaju dužan temeljem čl. 483. st. 1. ukinuti prvostupanjsku presudu i vratiti predmet na ponovno suđenje. Odluku o kazni zbog povrede Kaznenog zakona drugostupanjski će sud ispitati tako što će utvrditi je li prvostupanjski sud pravilno primijenio odredbe materijalnoga kaznenog prava prilikom donošenja te odluke odnosno je li primijenio odredbe koje nije mogao primijeniti. Pogrešno supsumiranje utvrđenih činjenica pod zakonsku normu čini povredu Kaznenog zakona iz čl. 469. st. 5. Pogrešnost odluke o kazni svodi se na pogreške suda pri ocjeni relevantnih činjenica za odmjerenje kazne. Pogrešno vrednovanje činjenica predstavlja povredu Kaznenog zakona iz čl. 471. st. 1., a ne povredu iz čl. 469. st. 5.⁷⁴ Posebna je obveza drugostupanjskog suda ispitati je li odluka o kazni donesena na postupovno pravilan način i je li pravilno obrazložena. Prema odredbi čl. 459. st. 6., prvostupanjski je sud dužan obrazložiti odluku o kazni.⁷⁵ U protivnom, radit će se o bitnoj povredi odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. t. 11. u obrazloženju odluke o kazni, na koju viši sud pazi po službenoj dužnosti (čl. 476. st. 1. t. 1.), pa ako utvrdi da ona postoji, rješenjem će ukinuti prvostupanjsku presudu i vratiti predmet na ponovno suđenje (čl. 483. st. 1.).

3. Osim odluke o kazni, žalbom se mogu pobijati i druga odlučivanja u okviru ove žalbene osnove. Tako, odluka o oduzimanju imovinske koristi može se pobijati ako ne postoji povreda Zakona iz čl. 469. t. 5., ali je sud nepravilno donio tu odluku ili nije izrekao oduzimanje imovinske koristi, iako su za to postojali zakonski uvjeti.⁷⁶ Odluku o troškovima kaznenog postupka⁷⁷ optuženik može pobijati po osnovi čl. 471. st. 2. zbog istih razloga zbog kojih se pobija i odluka o oduzimanju imovinske koristi, tj. zbog njezina neosnovanoga ili nepravilnog donošenja. Samostalno se može pobijati i odluka o imovinsko-pravnom zahtjevu ako je sud tu odluku donio suprotno zakonskim propisima. Ako je odluka o objavi presude u sredstvima javnoga priopćavanja donesena protivno zakonskim propisima, po optuženikovo žalbi, u slučaju njezina prihvaćanja, drugostupanjski će sud preinačiti pobijanu presudu i odlučiti sukladno njegovim prijedlozima.

⁷⁴ Krapac, D., ZKP, 2008., str. 602.

⁷⁵ Pravno shvaćanje Vrhovnog suda RH zauzeto na proširenoj sjednici Kaznenog odjela od 17. lipnja 1985., prema: Đurđević, Z., Odluka o kazni, 2004., str. 772.

⁷⁶ O oduzimanju imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom opširnije vidjeti: Ivičević Karas, E., Oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom, Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu i MUP RH, Zagreb, 2004.

⁷⁷ Propisi o troškovima kaznenog postupka sadržani su u odredbama čl. 119.-126.

4. PRAVO NA ŽALBU PROTIV DRUGOSTUPANJSKE PRESUDE

Iako je kazneni postupak načelno uređen na dvostupanjskoj razini,⁷⁸ Zakon iznimno dopušta i trećestupanjsko suđenje.⁷⁹ Naime, i odluke sudova drugoga stupnja mogu biti nepravilne i nezakonite, zbog čega je ponekad opravdano dodatnom kontrolom osigurati i njihovu zakonitost.⁸⁰ Nepravilnosti u njima, ponajprije pravne naravi, mogle bi se ispravljati izvanrednim pravnim lijekovima. Pa ipak, Zakon iznimno dopušta pobijanje i drugostupanjskih presuda. Prema odredbi čl. 490. st. 1. t. 1. i 2., protiv drugostupanjske presude dopuštena je žalba trećestupanjskom sudu samo ako je: (1) drugostupanjski sud izrekao kaznu dugotrajnog zatvora ili je potvrdio prvostupanjsku presudu kojom je izrečena takva kazna⁸¹ ili (2) ako je drugostupanjski sud preinačio prvostupanjsku presudu kojom je optuženik oslobođen optužbe⁸² i izrekao presudu kojom se optuženik proglašava krivim. Žalba protiv drugostupanjskog rješenja nije dopuštena jer se na nju ne odnose odredbe Zakona koje uređuju žalbu protiv drugostupanjske presude.⁸³ Iako Zakon ne sadržava odredbe o tome, analogijom treba zaključiti da se drugostupanjska presuda može pobijati po svim zakonskim žalbenim osnovima. To je moguće samo onda kada je presuda donesena na štetu žalitelja i ako po prirodi stvari može doći u obzir pojedina žalbena osnova.

5. PRAVO NA ŽALBU PROTIV RJEŠENJA

1. Pravo pobijanja sudskih odluka koje se donose u obliku rješenja različito je uređeno u Zakonu jer sva rješenja nisu pobojna. Iako Zakon ne sadržava detaljne odredbe o žalbi protiv tih odluka, odredbom čl. 491. t. 1.-4. načelno određuje da protiv rješenja državnog odvjetnika, suca istrage i drugih rješenja prvostupanjskog suda stranke i osobe čija su prava povrijeđena mogu podnijeti žalbu uvijek kad u Zakonu nije propisano da žalba nije dopuštena. Protiv rješenja vijeća donesenog prije i u tijeku istrage te u postupku ispitivanja optužnice nije dopuštena žalba, ako Zakonom nije drukčije propisano. Rješenja koja se donose radi pripremanja rasprave i presude mogu se pobijati samo u žalbi na presudu. Protiv rješenja Vrhovnog suda žalba nije dopuštena.

⁷⁸ Članak 2. stavak 1. Protokola 7 uz EKLJP obvezuje samo na drugostupanjski postupak, ali ne i na trećestupanjski.

⁷⁹ ZKP iz 1953., iako je kao pravilo bila postavljena dvostupnost postupka, iznimno je dopuštao da se drugostupanjske presude žalbom mogu pobijati i pred još jednom instancijom. Time je u ovom Zakonu prvi put u sudovanju uvedena i treća instancija.

⁸⁰ O tome: *Matovski, N.*, Krivično procesno pravo, Skopje, 2004., str. 190.

⁸¹ Odluka VSRH, I Kž-1019/07 od 13. XI. 2007.; *Garačić, A.*, ZKP Pl, 2010., (2) 482.

⁸² Odluka VSRH, I Kž-511/05 od 10. IV. 2008.; *Garačić, A.*, ZKP Pl, 2010., (1) 481-482.

⁸³ Odluka VSRH, I Kž-69/01 od 7. II. 2002.

2. Žalba protiv rješenja prilagođena je prirodi odluke koja se pobija. Konstrukcijom žalbe protiv rješenja omogućeno je razgraničenje više grupa postupovnih situacija koje se mogu odnosno ne mogu pobijati posebnom žalbom:⁸⁴ (a) rješenja koja se načelno mogu pobijati žalbom, ako žalba nije izričito isključena,⁸⁵ (b) rješenja koja se načelno ne mogu pobijati žalbom, ako žalba nije izričito dopuštena, (c) rješenja koja se ne mogu pobijati posebnom žalbom, već žalbom protiv presude (involviran pravni lijek) i (d) rješenja protiv kojih uopće nije dopuštena žalba.⁸⁶ Kada je riječ o pobijanju rješenja, moguće su dvije instancije: prvostupanjska i drugostupanjska. Trećega stupnja nema. Sva se rješenja donesena tijekom postupka isključivo ispituju u povodu izjavljene žalbe. Jedina je iznimka rješenje kojim se odbija zahtjev za izručenje.⁸⁷

3. Pravo podnošenja žalbe protiv rješenja u prvom redu imaju stranke (okrivljenik i ovlaštenu tužitelj), ali i drugi sudionici kaznenog postupka (svjedoci, vještaci, tumači, prevoditelji), pa čak i oni koji u njemu nisu sudjelovali (vlasnici predmeta koji su im oduzeti). Osnovno je pravilo da žalbu protiv rješenja mogu podnijeti svi oni subjekti čija su prava povrijeđena tim rješenjem.⁸⁸ Rješenje se, jednako kao i presuda, može pobijati zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, povrede Kaznenog zakona, pogrešno ili nepotpuno utvrđenoga činjeničnog stanja, odluke o kaznenoj sankciji te drugim odlučivanjima ako je to po prirodi stvari moguće. Polazeći od načela da se sudska odluka ne smije zasnivati na nezakonitom dokazu (čl. 10.), treba zaključiti da se ni rješenje ne smije temeljiti na nezakonitom dokazu.

6. PRAVO NA PRIGOVOR PROTIV KAZNENOG NALOGA

Prema odredbi članka 542. stavka 2., okrivljenik ili njegov branitelj mogu u roku od osam dana podnijeti prigovor protiv kaznenog naloga. Ako sudac pojedinac ne odbaci prigovor kao nepravodoban ili podnesen od neovlaštene osobe, dostavit će optužnicu optužnom vijeću radi ispitivanja u smislu članka 526. stavka 2. Sudac pojedinac može odbaciti zahtjev za izdavanjem kaznenog naloga iz Zakonom predviđenih razloga (čl. 543.). Ako optužno vijeće ne potvrdi optužnicu, rješenjem će staviti izvan snage kazneni nalog za okrivljenika koji je podnio prigovor. Tako će postupiti i sudac pojedinac pri donošenju nove presude (članak 544.). Prema odredbi članka 545. stavka 1., protiv presu-

⁸⁴ O tome: *Vasiljević, T.*, Sistem, 1981., str. 635.

⁸⁵ Vidjeti odluku VS RH, I Kž 260/00 od 16. VIII. 2000., Sudska praksa, 5/2000.

⁸⁶ O nekim rješenjima protiv kojih nije dopuštena žalba vidjeti: *Garačić, A.*, ZKP PI, 2010., str. 499-500.

⁸⁷ Članak 55. st. 1. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima.

⁸⁸ Tako: *Grubiša, M.*, KP PoPL, 1987., str. 310. Vidjeti odluku VSRH, I Kž-283/09 od 11. VIII. 2009.; *Garačić, A.*, ZKP PI, 2010., (1) 353.

de o izdavanju kaznenog naloga državni odvjetnik ima pravo žalbe, primjerice zbog povrede zakona.⁸⁹ Ako je optuženik podnio prigovor protiv presude o izdavanju kaznenog naloga, odbacit će se žalba državnog odvjetnika.

7. REVIZIJA TE IZVANREDNI PRAVNI LIJEK PROTIV ODLUKA SUDOVA BIVŠE SFRJ

Prema odredbi članka 570. stavka 1., osobe koje su sudovi bivše Jugoslavije osudili za vrijeme komunističke vladavine za politička kaznena djela, politički motivirana kaznena djela ili druga kaznena djela ako je do osuđujuće odluke došlo zlorabom političke moći, *revizijom* mogu zatražiti poništenje osuđujuće odluke ili njoj drugoga odgovarajućeg pravnog akta. Revizija se izjavljuje županijskom sudu na području kojeg je imao sjedište sud koji je donio prvostupanjsku odluku. O reviziji odlučuje vijeće županijskog suda, koje može presudom odbiti reviziju kao neosnovanu iz razloga navedenih u Zakonu (čl. 570.d st. 3.). Sud će odbiti reviziju i ako utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih je ona izjavljena. Ako utvrdi da je revizija osnovana, vijeće će presudom poništiti u cijelosti ili djelomično pobijanu odluku u izreci o kaznenoj odgovornosti. Protiv odluke vijeća županijskog suda podnositelj revizije i državni odvjetnik mogu podnijeti žalbu u roku od petnaest dana (čl. 570.e). O žalbi odlučuje Vrhovni sud u vijeću od pet sudaca. Vrhovni sud svojom odlukom može potvrditi, preinačiti ili ukinuti odluku županijskog suda o reviziji. O zahtjevu za zaštitu zakonitosti protiv odluke vijeća Vrhovnog suda za koji je do 6. listopada 1991. bio nadležan Savezni sud bivše Jugoslavije odlučuje Vrhovni sud u vijeću od pet sudaca (čl. 571.).

8. ZAKLJUČAK

Unitetni sustav pravnih lijekova, s jednom jedinstvenom i potpunom žalbom, kakav je i u novom Zakonu o kaznenom postupku, više odgovara našem kaznenopravnom sustavu zaštite ljudskih prava i sloboda od dualitetnog sustava s dva redovita pravna lijeka. Stoga i nije bilo potrebno prilikom donošenja novoga Zakona mijenjati postojeći sustav pravnih lijekova, osim očekivanog smanjenja broja izvanrednih pravnih lijekova. S tim u vezi treba reći da i apelacijsko uređenje postupka o pravnim lijekovima, kakvo je kod nas, ima prednost pred kasacijskim uređenjem. Sve to, međutim, ne znači da nije potrebna daljnja povremena dogradnja sustava pravnih lijekova, uz ostalo, prilagođavanjem pojedinih legislativnih rješenja novim pravnim stajalištima

⁸⁹ O tome: *Garačić, A.*, KPP PL, 2010., str. 422-423.

visokih domaćih i međunarodnih sudova, prvenstveno stajalištima Ustavnog suda Republike Hrvatske i Europskog suda za ljudska prava. Ne ulazeći u pojedinačna zakonska rješenja, ipak treba upozoriti da bi bilo korisno u nastavku reformi raspraviti pa i preispitati, primjerice: uvođenje ustanove najave žalbe te s tim u vezi (ne)obvezatnost pisanja obrazloženja prvostupajnskih odluka u pojedinim slučajevima, zatim promjenu opsega prava na žalbu kod pojedinih ovlaštenika, omogućavanje višem sudu ispitivanja po službenoj dužnosti pravilnosti činjeničnog stanja utvrđenoga na štetu optuženika te s tim u vezi davanja većih ovlasti drugostupajnskom sudu u žalbenom postupku, potpunijeg i jasnijeg zakonskog uređenja granica ispitivanja prvostupajnske presude, detaljnijeg zakonskog uređenja postupka o žalbi, ali i nekih drugih problemskih pitanja. I pored svega navedenog, zaključno se može ustvrditi da je sustav pravnih lijekova u hrvatskom kaznenom postupovnom pravu primjeren i djelotvoran sustav dodatne zaštite građanskih prava i sloboda u kaznenom postupku te da je sukladan ustavnim i međunarodnim načelima u tom području.

LITERATURA

1. Bayer, V., Problematika pravnih lijekova protiv prvostupajnskih kaznenih presuda u kontekstu suvremene reforme kaznenog procesnog prava, Zagreb, Rad JAZU, Razred za društvene znanosti, knj. XXI., 1982.
2. Becker, M./Kinzig, J., Rechtsmittel im Strafrecht, Band I. i II., Freiburg, Max-Planck-Inst. für Ausländisches und Internat, 2000.
3. Buregenthal, T./Shelton, T./Stewart, D. P., Međunarodna ljudska prava, II. hrv. izd., Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci (ur. Miomir Matulović), Rijeka, 2011.
4. Bubalović, T., Pravo na žalbu u kaznenom postupku, Sarajevo, 2006.
5. Bubalović, T., Pojam i primjena gravamena u kaznenom postupku, Decennium Moztanicensis - Zbornik radova Zavoda za kaznene znanosti Pravnog fakulteta u Rijeci, Pravni fakultet u Rijeci, Rijeka, 2008., str. 314-336.
6. Bubalović, T., Odlučivanje višeg suda o činjeničnom stanju u kaznenom postupku, Pravna riječ, 23/2010., 489-512.
7. Đurđević, Z., Bitne povrede odredaba kaznenog postupka, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2(1995), 1, str. 77-116.
8. Đurđević, Z., Odluka o kazni - kaznenoprocena pitanja, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 11(2004), 2, str. 751-782.
9. Garačić, A., Zakon o kaznenom postupku - pravni lijekovi, s iscrpnim komentarima, sudskom praksom i abecednim kazalom pojmova, Zagreb, Organizator, 2010.
10. Grubiša, M., Krivični postupak - postupak o pravnim lijekovima, Informator, Zagreb, 1987., str. 7-176.
11. Grubiša, M., Činjenično stanje u krivičnom postupku, II. izd., Zagreb, Informator, 1980.
12. Ivičević Karas, E., Oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom, Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu i MUP RH, Zagreb, 2004.
13. Kaiser, G., Die Beschwer als Voraussetzung strafprozessualer Rechtsmittel, C. F. Muller Juristischer Verlag, Heidelberg, 1992.

14. Krapac, D., Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije, IV. izd., Zagreb, Narodne novine, 2010.
15. Krapac, D., Zakon o kaznenom postupku - i drugi izvori hrvatskog kaznenog postupovnog prava, 7. izd., Narodne novine, Zagreb, 2008.
16. Krapac, D., Konstitucionalizacija kaznenog procesnog prava u Republici Hrvatskoj, str. 169-212, u: Dvadeseta obljetnica Ustava Republike Hrvatske (ur. Bačić, A.), HAZU, Zagreb, 2011.
17. Krapac, D., Osnovna prava čovjeka i građanina i načela krivičnog postupka, Zbornik PFZ, Zagreb, br. 5-6 (Supplement), 1989.
18. Ljubanović, V., Kazneno procesno pravo, Osijek, 2002.
19. Matulović, M., Suvremene teorije ljudskih prava, u: Ljudska prava, Zbornik tekstova iz suvremenih teorija ljudskih prava, 2. izd., Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1992.
20. Mommsen, Th., Romisches Strafrecht, Leipzig, 1899.
21. Pavišić, B., Kazneno postupovno pravo, 3. izd., Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2010.
22. Pavišić, B., Komentar Zakona o kaznenom postupku, Rijeka, Dušević & Kršovnik, 2011.
23. Pavišić, B., Kazneno pravo Vijeća Europe - izvori, komentari, praksa, Zagreb, Golden marketing - Tehnička knjiga, 2006.
24. Pavišić, B., Novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 15(2008), 2, str. 489-602.
25. Platzgummer, W., Grundzüge des österreichisches Strafverfahrens, 8. Aufl., Wien, 1997.
26. Rodin, M., Temeljna prava i dopuštenost ustavne tužbe, u: Ustavni sud i zaštita ljudskih prava, Informator, Zagreb, 2000.
27. Simović, M. N./Simović, V. M., Krivično procesno pravo II – Posebni dio, II. izd., Istočno Sarajevo, 2011.
28. Škulić, M., Krivično procesno pravo, II. izd., Beograd, 2010.
29. Tomašević, G., Kazneno procesno pravo - temeljni pojmovi i osnove praktične primjene, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 1998.
30. Vasiljević, T., Sistem krivičnog procesnog prava SFRJ, III. izd., Beograd, Savremena administracija, 1981.
31. Vasiljević, T./Grubač, M., Komentar Zakonika o krivičnom postupku, 11. izd., Službeni glasnik, Beograd, 2011.
32. Ustav Republike Hrvatske - pročišćeni tekst: Narodne novine, 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010.
33. Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, Narodne novine, 99/1999, 29/2002, 49/2002 - pročišćeni tekst.
34. Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, 152/2008, 76/2009, 80/2011.

Summary

THE RIGHT TO APPEAL IN THE NEW CRIMINAL PROCEDURE ACT

This paper provides an overview of the right to appeal in the new Criminal Procedure Act. After a preliminary definition of the concept of legal remedies, the paper stresses in particular the persons who may exercise this right, the right to challenge court decisions according to individual grounds of appeal, and the manner of examining these decisions. This mostly relates to the right to challenge first-instance judgments, and to a lesser extent second-instance judg-

ments, rulings and criminal orders. The paper goes on to refer in part to the case law of national and international high courts. A critical review is provided only for particular legal solutions. In conclusion, the authors point out that the current system of legal remedies in the Croatian criminal procedure legislation offers an appropriate and effective system for the additional protection of civil rights and freedoms in criminal procedure, and that it complies with constitutional and international principles in this area.